

Pindmaa Aigar kuunolõmisõ aost, vihkamisõst ja andisandmisõst

Kae lk 2

2024. aastaga horoskoop

Kae lk 3

Aastavaihtusõ-hõnguliidsi udsujuttõ

Kae lk 4

Kägo Margna Epu maali pääl.

UL

Ansambli Hetero näütäs vinüülplaati

Puulpäävä, 13. vahtsõaastakuul om Võrol Kandlõ kultuurimajan 1980. aastagal Võrol kokko tulnu rokkansambli Hetero vinüülplaadi näütämiskontsõrt. Plaadi pääle omma säetü esi aol, esi stuudiodõn ja esi kuunsaisõn tettü laulõ ülesvõttõ.

Moosten tulõ lõõdsapääliina Põlva sünnüpääväsimmän

Puulpäävä, 20. vahtsõaastakuul peetäs Mooste folgi-kuan lõõdsapääliina Põlva

sünnüpääväsimmänit. Püüne pääle tulõ päält 50 lõõdsamäng-jä ja ka muid pillimihi. Üles astva mitmõ ansambli ja pido lõpun saava laval kokko kõik muusigu.

Põlva kuulutõdi Eesti lõõdsapääliinas 2015. aastaga 17. vahtsõaastakuul, selle et Põlva kandin om lõõtspillimängmise perändüst häste edesi antu ja hoitu.

Lõõdsapääliina kõgõ tähtsamb sündmüs om suvinõ riikevaiholinõ lõõtspillifestival Harmoonika, a egä aasta tähistedäs Moosten suurõlt ka Põlva lõõdsapääliinas saamisõ tähtpäivä.

UL

Tsihiotsmisõpäiv Rõugõn

Järgmäne Uma Pido tsihiotsmisõ- ja mängopäiv tulõ puulpäävä, 20. vahtsõaastakuul Rõugõn.

Päävä alostus om kell 11 Rõugõ rahvamaja man. Sääl opitas Hainsoo Meelika iist-

vidämisel selges üts Rõugõ kihlkunna laulumäng, päält tuud mindäs tsihiotsmisõ raa pääle. Lisas saava osalidsõ vahtsõ märgotamisülesandõ.

Ligembät teedüst tsihiotsmisõ- ja mängopäivi kotsilõ saa aad-rossi umapido.ee/tsiht päält.

UL

Ruusa Ago sääd kokko tõist raamatut mi kandi pääväpiltnigest

UL

Minevä aastaga lõpun Kreutzwaldi mälehtusmedäli saanu filmi- ja pildimiis Ruusa Ago sääd kokko tõist raamatut mi kandi pääväpiltnigest.

«2021. aastagal ilmunu raamat «Vana-Võromaa päevapilt-nikud» om Võromaal elänuist piltnigest ja ka noist, kelle juurõ omma Võromaal,» seletäs Ruusa Ago. «Tõnõ raamat om kokkosäädmisel tuuperäst, et kõik es mahu edimäste raamatuhe sisse ja vahepääl om tulnu palfo vahtsõt teedüst mano.»

Tõistõ raamatuhe tulõ lisas Võromaa piltnikele teedüst ka

Valga, Otepää ja Petseri piltnige kotsilõ. «Petserih olf palfo piltnikke,» ütelf Ruus. «Mitu miist olf Otepäält, Nuustakult peri. Üts miis, Kirillovi Gavriil, olf Setomaalt Obinitsa kandist. Tuu olf väega kõva fotograaf Vinnemaal, perän olf Tañnan ja elo lõpun Petserin.»

Palfo piltnikke pildisti inemiisi õnnõ ateljeen. «A minno huvitasõ rohkõmb nuu pildi, mille pääl omma sündmüse ja egäsugudsõ muu aša, luudusõ- ja liinapildi,» kõnõlõs Ruusa Ago. «Võrol olliva iks kõgõ kõvõmba mehe Zopp ja Niilus. Ma ei mõista üldä, palfo pilte näil olf. Villändi fotograafi Rieti Jaani pilte om sisse võetu, digiteeritü 60 000–70 000.

Kristi, kiä kuulutõdi 2023. aastaga Võromaa kultuuripärlis, ja rahvakultuuri a rahvataandsu hoiitja Pau Maie, kedä tunnustõdi elotüüpreemiaga. Lisas olf Kultuurkapital vällä pandnu väikumba preemiä. Uma avvohinna anni vällä ka rahvakultuuri keskus ja Võro instituut.

Võromaa Kultuuripärli tiitli saanu Valsi Kristi tõi uman tenokõnnõn vällä kats mõtõt, miä käävä timä mee-

lest täambädsel pääväl kõgõ inämb mikandi kultuurielo kotsilõ. Kõgõpäält tuu, et tan mõistõtas umavaihõl kuuntüüd tetä, miä ei olõ Eesti kultuuripilti kaiõn harilik asi. Lisas löüdse Valsi Kristi, et inemise omma päält koroona-ao kotonistmist naanu jäl kultuuriüritüisil käümä.

Kultuurirahvas sai pidol kullõlda kirämehe Mikita Valduri nalaliidsi tähelepanõ-kit tuust, määndse omma nuu

Eestile umadsõ aša, midä muialpuul ei olõ. Üts näüde olf eestläisi seenekotussõ, miä omma kõigil olõman ja midä hoitas tõisi iist hoolõga salahusõn.

Kultuurirahva pidol astõ laulõga üles lauluoppaja ja koorijuht Kattai Kaari. Elevüst teküf rahva siän ka lustilidsõ vaskpilliansambli Brassical ülesastminõ. Õdagut juhtsõ nuur Võromaal peri näütlejä Käöse Karel.

Filmi- ja pildimiis Ruusa Ago korjas vahtsõhe raamatuhe teedüst Vana-Võromaa ja laemalõ Lõunõ-Eesti pääväpiltnige kotsilõ ja luut timahava vahtsõ raamadu valmis saia.

VÖRO KEELE IISTKÕNÕLÕJA. Kooni tulõva kuu keskaigani om võro keele iistkõnõlõja Põlva Jakobi kooli oppaja **Lepassoni Marju**, kiä om joba aastit opanu latsilõ koolin võro kiilt ja kultuuri.

M Ä R G O T U S

Telefoniga kuun olõmisõ aost, vihkamisõst ja andisandmisõst

PINDMAA AIGAR,
ettevõtja

Minevä aasta lõpun käve ummi sõpruga üten restoranin. Miika samal aol trehväs sinnä üts mu tutvva uma perrega. Näide perren olf viis inemist: esä, imä ja kolm last. Ütlimi tere ja sis nä lätsi umaette istma.

Olli nä sis sää, istõva ja tel-sevä uma söögi. Ma tassakõis-tõ silmänukast kai, midä nä tegevä ja panni tähele, et pia kõik tuu aig, miä nä sääll olliva, olliva nä umin telefonõn. Önnõ süümise aigu vai ku süük tuudi, panti telefon kõrras kõrvalõ. Ka süümise vahepääle kaeti telefonni. Nii olf tuu puultõist tunni: mullõ paistu, et nä es kõnõlõ umavahel üttegi sõnna.

Tuu läts mullõ väikestviisi hinge. Ku nä är naksi mine-mä, kutsi ma peresä kõrvalõ ja küsse, kuis sis läts. «Ei no väega häste läts, ma sai uma kohussõ pere iin är täütä. Mi kävemi nüüd restoranin.» Ma küsse, pallo nä tuu ao seen umavahel kõnõli. «No midä mi iks kõnõli, egäüts tegeles ummi asjuga, mi ollimi liht-säle kuun.» Küsse tollõ pääle: «Kulla sõbõr, kas sa mõistat üteldä, määne um su naasõ ja latsi silmi värv? Kuna sa viimäst kõrda sinnä silmi sisse kait?» «Ei no kuulõ, mi olõmi joba nii kavva abielon olnu, midä ma sinnä iks nii väega kae...»

Nä lätsivä är. Ma mõtli tollõ pääle, et mille ütiskunnan um nii pallo lakjakasumist vai ütsindä olõmist. Arvada um üts põhjus tuu, et ku meil um võimalus olla ummi inemiisi-ga kuun, sis meil um niipallo välästuult tulnuid segäjit, mis ei lasõ meil kuun olla. Nii um ka kotun, ütškõik, kas tuu um sis televiisor, interneediis vai muu.

Ma es tiia senini, et telefonin um võimalik umma telefonitarvitamisõ aigu kaia. Juhuslikult trehvsi uman telefonin tuu kotussõ pääle. Ma ei olõ suur telefonitarvitaja. Mõnikõrd helistä ja tõnõkõrd kae ka mõnd meili, mõnikõrd lätt näpp uudissidõ pääle. A umas hiitumises avasti, et ma olõ telefonni tarvitanu keskmädselt 2,6 tunni päävän. Ja ku mul um tuu aig joba 2,6 tunni, jääs pääväst önnõ 21 tunni ja veidükese pääle perrä. Tuust perräjäänüst aost tahas säidse-katõsa tunni maada. Nii jääs muio asju tegemise jaos viil veidemb aigu. Ja tuu tähendäs, et vähämbäs jääs aigu olla ummi inemiisi, sõpru ja tõisi häie inemiisiga, kes ümbretsõõri umma.

Üts hädä um telefoniga kuun olõmisõl viil: keeletarvitus jääs kehverbäs. Kaos är mõistminõ hinnäst väljendä. Inämb tarvitõdas lühkeisi lausit, vastussõ umma kas jah vai ei. Viimätsel aol olõ tutvilo soovitanu lukõ kirändüsmuusi sõumi vällä antut Kreutzwal-

di ja Koidula kirävahtetust. Tuu toimu 1800. aastidõ tõsõl poolõl. Ma ei jõvva är imehtä, määndse olli näide mõttõ ja välläütlemise, määne olf keele mahlasus. Ku toda loet, sis egä lausõ, egä mõtõ, mis säält tulõ, um puhas kuld. Tuu um peris ime, kuis üts nuur naistõrahvas ja mitte inämb edimädsen nuurusõn meesterahvas umma mõistnu umavahel niimuudu kõnõlda. Ja tuud lukõn tulõ kahõs pääle ka arvosaaminõ, et inemkund um uman arõngun kõvastõ tagasi lännu, vähembält tollõn, miä pututas hindä väljendämist.

Midä tähendäs vihkaminõ?

Aastalõpu aost um tõõnõ tähelepanõk kah. Trehvsi advendi aigu Rõugõ kerikulõ. Pastoriherr lugõsi piiblisalmi ja nakaõ kõnõlõma vihkamisõst. Ma es olõ kunagi mõtõlnu, midä tähendäs, ku üts inemine ütles tõsõlõ vai ka riigile vai ütiskunnalõ, et tä vihkas toda. A pastori jutust sai arvo nii, et pühäkirä seletüsen tähendäs

vihkaminõ, et tuust tahetas val-lalõ saia, vai õkva vällä ütelden oodõtas tuu inemise vai riigi vai kellegi surma. Selle et viha um nii suur.

Ja ku mi viha um nii suur, sis mi olõmigi hindäst vällä. Ei mõista luku pitä tuust elust, mis meile um antu, ja tahami är tsurki ka tõsõ inemise elu, kes mi kõrvalõ siiä maailma um sündünü.

Mullõ paistus, et ku kaia tuud, miä maailman sünnüs, sis kõik tuu viha ja vihkaminõ um loogilinõ edesimineku tuust, et meil ei olõ aigu olla hindä ja ummi inemiisiga. Mi lõvvämi õks inämb tegemiisi kõigi muio asjuga. Meil ei olõ inämb aigu moluta, ummi mõttit mõtõlda. Ja ku mi ei jätä hindäle aigu ummi mõttit mõtõlda, sis või juhtuda, et mõttõ pantas meile kostki muialt päähä. Ja nuu mõttõ ei pruugi olla kõgõ parõmba, õkva vällä ütelden võiva nuu mõttõ olla vahepääl ka väega ulli ja halva. Ja ku nuu mõttõ nakkasõ mi pään ketrama, mõtlõmi hindäle päähä hullu-sõ, mitte armastusõ atmosfääri. Ja läämi umma hullust tõisi pääl vällä elämä ja ütlemi tõisilõ halvastõ.

Mu kallis imä ütelf mullõ kunagi nii: «Tiia, poig, ku sul tulõ tahtminõ kellegile midägi halvastõ üteldä, sis võta suu vett täüs.» Kae ku hää mõttõ saa üts imä umalõ latsõlõ ellu üten anda. Ei olõ mõtõ kellelegi halvastõ üteldä, inemiisi tulõ võtta nii, nigu nä umma. Egäüts tegutsõs tollõn hetken uma kõgõ parõmba ärnägemise perrä ja tege toda, midä parasjagu mõist. Tuust tulõ arvo saia ja essüjale andis anda.

Ello tulõ ellä andis andõn.

Tähtsä ja veidemb tähtsä

Minevä aasta lõpust jäi miilde märgiline telesaadõ. Kinotiatri tekä uma muu saatõ seen Võro stuudiot. Kahõs om tuu harv nättüs, ku mõni telesaadõ võro keelen tetäs. Tuuperäst om esieränis hallõ, et kolmas võrokeeline saatõjupikõnõ es jõvvaki kaejido ette, selle et ülearvo ausa jutu peräst keeleti perämäne Kinotiatri saadõ är. Sääne ärkiildmine olõs nigu määndsestki tõdsõst aost peri.

A miä lännu, tuu lännu. Vana aasta saadõti viisakalõ är. Vana eesti kombõ perrä vitsutõdi tuu man kalamarja ja rüübäti kokakoolat pääle. Üts asi jäi siski silmä: timahava olf hulga hädäldäjit, kiä es olõ rahul tuuga, et korgi ei tulõ inämb pudõli külest är. Tuupääle läts mõtõ noidõ paiku pääle Ukrainan, kon sõda käü. Kas sääll kah inemise nii väikuist aost probleeme tegevä?

Timahavanõ aastak om kultuurisündmüisi täüs. Mi kant om Euruupa kultuuripäällin, tuu tähendäs, et pia egä päiv saa kongi midägi kaia ja kullõlda. Võrokõisi jaos om kõgõ suurõmb üritüs 1. piimäkuul Põlvan peetäv Uma Pido. Tuud om kavva oodõtu ja kõik märgi näütäse, et pido tulõ võimsa.

Soovi, et meil olnu vahtsõl aastal vunki olla sääll, kon midägi suurt ja ilosat kõrda saadõtas. Ja et mi mõistnu tetä vaiht tuul, miä om tähtsä ja miä veidemb tähtsä.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molõvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Taimaalt

Vaihtusõpilanõ
JÜVÄ HELLÄ
and teedä, kuis
lätt kavvõn
Taimaal.

Taimaa joulu ja vahtsõnõ aastak

Ku Eestih om maa joba pikembät aigu katõt paksu valgõ lumõkihiga, sis Taih omma nigu iks lämmä ja päävä-paistõdsõ troopigahõngulidsõ päävä. Peris ummamuudu ja imelik tunnõ olf joulu vasta võtta sääntseh tävveste tõistmuudu keskkunnah, ilma kül-mä, lumõ, villatsidõ sukkõ ja kodotsidõ joulusõögeldä.

Joul Taih om rohkõmb sääne kärärikas, helevüst ja hel-le täüs sündmüs ku rahu aig. Tuuperäst mul peris joulutun-nõt es tekü iks kuikimuudu, kuigi ehtse uma tarõ joulutulliga ja meisterdi sõbrulõ joulukingi ni teimi perrega väiku kõnnõ läbi interneti. A

ma tröösti hinnäst tuuga, et järgmäne aastak saa kõkkõ topõld tähüstä ja rõõm kasus kah vast katõkõrdsõs.

Vahtsõnõ aastak naas mu jaos pääle kogoni viis tunni varrampa ku hariligult, selle et Tai om Eestiga viietunninõ aovaih.

Mu vaihtusesä kämpinguhe tulf vahtsõaasta pidostusõ puhul häste pallo küläliidsi, mängse elläv muusiga ja nigu Taih iks kombõs, ka hüvvist sõõgest es tulõ puudust. Miä Tai elo puhul om veidõ tõistmuudu ku Eestih, om tuu, et ilotulõstikku lastas iks hulga veidemb, a tuu-iist om hulga kärärikkit kontsõrtõ ja tähüstedäs iks umbõlõ uhkõhe.

Häste torrõ olf tuu, et terve mu suur vaihtuspere tulf kodo, sai pallo nalla ja naaru, sai selget tähistaivast silmä-tüs ja taa ilmaelo salahuisi üle pääd murtus. Niisama suurõs, ku kasvi taal ilosal aol igätsüs kodomaa ja kallidõ inemiisi perrä kavvõh Eestih, kasvi ka armastus seo maa elo ja inemiisi vasta.

Ja nigu Taih üteldäs: «Süksän wan pee mai!» (Hääd vahtsõt aastakka!)

Vahtsõaastatort vaihtusperren: tordi ümbre omma vaihtusimä Mary, naabri Eve, sõsar Khaopun, väiku veli Naprang ja Hellä.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas
perekunnanimi periolõmisõst
ja tähendüsest.

Udras

Nimme *Udras* kand Eestin 223 inemist. Nimekujul *Utras* om kah kandjit, a veidemb ku kuus. Pandmisõ kotussit olf vanal mõisaal ütessä, noist katõssa Võrumaal, üts Sangastõn.

Põlva kihlkunna Võro mõisan panti *Uddras* jõõviirse Kääpä külä üten Kausta talun.

Rõugõ kihlkunna Vahtsõ-Kasaritsa mõisan panti seo nimi Palomõtsa külän. Siin omma nii keriguraamat ku hingelugõminõ kirutanu *Utras*, ummõtõgi nakaõ kirutanu *Utras* (Udras). Seo nimega kõüdüssen om Palomõtsa külä ütest osast saanu Utra külä. Nime saajidõ vana talu-nimi olf *Kirripe*. Tuu tulõ tuust, et nä ellivä Palomõtsan Kiräpää piirile kõgõ lähembän.

Haani mõisan panti Udras joba varõmb Utra lisanimega perrele Plaani külän. Viitinä mõisan panti seo Mõõlu küläst peri suguvõsalõ. Vana-Roosa mõisan panti Udras Hansi talun Mustajõõ veeren, parhillat-sõn Matsi külän.

Vahtsõliina ja Orava mõisan sai priinime Udras suguvõsa,

kiä ellivä Vaarkali külän, Orava kandin Tegovil ja Loosi kandi Kivikülän, miä 1816 olf Orava, a 1826 Vahtsõliina mõisa all.

Vana-Antsla mõisan panti *Uddras* Utra talust peri suguvõsalõ. Utra talu ussaid om seo mõisa Karula kihlkunna jaon, Ärnu jõõ veeren, umbõs Valtina ja Väherü vaihõl.

Sangastõ mõisan sai Utra nime küländ suur suguvõsa. Nä olli peri päämidsest Sandre-Tepani, Melevä-Matsi ja Käärige-Oti talust Mäekülän.

Nimepandminõ Petserimaal 1921 andsõ kah mitu Udrast manu, nimi võeti neli kõrda Petseri ja üts kõrd Pankjavitsa vallan.

Sõnna *udras* (ladina *Lutra Lutra*) omgi tunnõt önnõ võru ja seto keelen, Tartumaal Sangastõn, Võrtsjärve veeren Kolga-Jaanin ja lõnaeesti keelesaari pääl. Taad peedäs vanas läti lainsõnas, a mitte sõski nii vanas, et olõssi balti lain. Parhillat-sõn läti keelen om *udrs*, a lätläisi hulgan väega harilik priinimi näütäs vanõmbat kujju, tuu om *Udris*. Leedu keelen om *ūdra*. Ka vine keele *vyidpa* om ärtuntavalt sama sõna ja ega saksa *Otter* kah kavvõn olõ-i. Edesi läävä ladina *lutra*, prantsusõ *loutre* ja muu. Nii et tõistpiten omma eesti *saarmas* ja soomõ *saukko* hoobis eriliidsembä sõna.

SAARÕ EVAR

2024. aastaga horoskoop

Katõtkõistkümnele tähemärgile kuulutas laelambi abiga vahtsõs aastas tüü-, raha-, armastus- ja ilmaõnnõ Eesti kõgõ veidemb tunnõt tähetark KALDMAN-MENNOSÕ HEDI (74).

OINAS

TÜÜ. Kõik puutri ja telefoni läävä kuutormõ peräst katski. Sa piät uma kontoritüü päält är tulõma ja nakkama kässiga tüüd tegema. Sust saa kokk. Vai lambakasvataja.

RAHA. Rahha jakkus kolm kõrda Itaaliahe reismises, a Hollandihe inämb ei jõvva. Sõida vähämb Boldiga ja jõvvat egäle poolõ.

ARMASTUS. Pallõ armsamb naasõs vai mehes, om aig.

ILM. Kõik aig omma kuu-tormi. Saa-i maada ja arvuti ei tüütä.

KATSIGU

TÜÜ. Merkuur om retrogradiin. Tuu tähendäs, et Katsikulõ passis inämb kats poolõ kotsõõga tüüd ku üts täüskotus. Tõsõ tüüni juhatas sinno vana sõbõr, kedä kogõmada uulidsa pääl trehvät.

RAHA. Automass süü raha är. Osta ruttu kastiratas, toolõ mastas pääle.

ARMASTUS. Brigitte sinno eelmidsel aastagal es taha (pallõ võlss ettekuulutusõ peräst andis). A tuu olf õnnõ Hendriku süü, proovi sa vahtsõst.

ILM. Lõgä om teie pääl terve aasta. A tuu vasta avitas hää paar saapit.

LÕVI

TÜÜ. Sinno uut iin suur karjäär. Võta kopp ja kaiva kuul-sus vällä.

RAHA. Marsi kuusnukk lupa, et aastaga tõsõn otsan käänetäs rahakraani valla. Olõ valmis, pangan või ruum otsa saia.

ARMASTUS. Sul om armastusõ otsmisõst kõrini. Märgotat vällä vahtsõ kohtinguäpi ja tiit tuuga kogo ilma õnnõlikus. Hindä kah.

ILM. Satas maaväitsi – vihma-vari ei avita.

KAALU

TÜÜ. Nõstukijuhtõl pidi hää palk olõma. Mõtlõ tuu pääle tõsitsõlõ!

RAHA. Raha om rassõ, a nuu omma õnnõ raudraha. Kaalu om noil kõvastõ, a väärtüst veidemb, ku olla võinu.

ARMASTUS. Abielo om nüüd võrdnõ. Kaalu, kumba tahat!

ILM. Üleujotus tulõ 23. põimukuu ja 4. süüskuu vaihõl. Paadimassu õks viil ei olõ – mõnikõrd iks vidä kah!

VIBUMIIS

TÜÜ. Tüüd om pallo, a kuul-sust om kah. Veenusõ spiraal lupa, et saat suurõst tüütegemisest kõva kõtuvalu. Mõtlõ perrä, kas tuu om iks periselt toda väärt.

RAHA. Osta maid ja majjo kokko. Krüpto või jo põhja minnä, a tuu investeering püsüs.

ARMASTUS. Armastusõn uut sinno iin üllätüs – ja seo ei tulõki muna seest.

ILM. Kõik aig satas rusigu-suuruidsi terriga räässä – hoia kiivri ligi!

VIKALDAJA

TÜÜ. Sul om timahava kats karjäärivõimalust – nakkat kas presidendis vai hoobis pensionäris.

RAHA. Ka seo aastak plaanit osta vahtsõ paadi. Egäs juhuse mõtlõ inne hoolõga perrä, kas om iks vaia.

ARMASTUS. Vana armastus püsüs nigu iks. Mis tuul pensionäril iks armastusõga tetä om?!

ILM. Hää kalailm, tuult olõ õi. A ku tä mõnikõrd iks puhkma trehväs, piä meelen, et hummogu puult puhkva tuul ei tuu hindäga ütten midägi hääd. Sis massa-i kalalõ minnäki.

PULL

TÜÜ. Sul om identiteedikriis. Tulõ tüült är ja opi midägi vahtsõst. Näütüses mehhatroonikus vai semiootikus.

RAHA. Rahha olõ õi, mine lihtsähe mõtsa elämä, kül säälmidägi süvvä lõvvüs.

ARMASTUS. Olõ pulli täüs. Kutsu uma salaarmastus lõpus vällä, Pluto näütäs, et seokord lätt õnnõs.

ILM. Kõik muu om halvastõ, a ilm om hää – päiv mugu paistus, õnnõ paar päivä om orkaani.

VÄHK

TÜÜ. Tahat pensionilõ minnä, a pensioniigä juusk kõik aig iist är. Piät nakkama trenni tegemä, sõs jõvvat perrä.

RAHA. Majanduskriis, sitt lugu. Piät angõrjõdõ ja vähke süümise maaha jätmä, a vast kuiki saat iks sõõnüs. Makaron om kah süük.

ARMASTUS. Tunnõt hinnäst ütsikult? Seldsilidse lõvvät õnnõ televiisorist – mine «Parim kaaslane» saatõhe.

ILM. Vesipüksi kummitasõ sinno aknõ takan – olõ valmis!

NEITSÜ

TÜÜ. Kunstmudsu võtt su tüü är, näksi murro – lehmäkasvataminõ om su vahtsõnõ kirg.

RAHA. Soomõn omma raha kinni. Pallõ Väinamõiselt andis, et tä tütre maaha leit, ja tä lask raha valla.

ARMASTUS. Kliima lämmäbäsmine – kuum suvi. Kuum suvi – kuum romanss.

ILM. Ulli lämmi, +45 kraati, esiki tu tõiõsil om külm, sis sul om iks lämmi. Õnnõs om rõivilda käüjide jaos pallo kotusit valla.

SKORPION

TÜÜ. Mine supõrstaarisatõhe, ku sa säälm viil käünü ei olõ. Sa ei võida, a miä tuust. Külä pääl om narri iks vaia.

RAHA. Hää aastak krediitkaardivõla masmisõs. Beyoncé'i kontsõrdilõ ei saa inämb mõnda aigu minnä, piät kokko hoitma.

ARMASTUS. Tinder lätõ katski. Otsi üts Lõvi üles, tuul om hää äriidee, miä sinno avitas.

ILM. Silmävesi juusk, kooni tulõ jõgi. Hää lämmäga ujo-man kävvü.

KIVIKITS

TÜÜ. Piät võtma pikembä puhkusõ, tüü om tervise pääle nakanu. Sõida mõnda saarõriiki, inne ku nuu vulkaaniga õhku lindasõ. Näütüses Vormsilõ.

RAHA. Seo raha om loodõtust rassõmb.

ARMASTUS. Kõik su sõbra tahtva joba pikä lavva taadõ saia. Olku olla!

ILM. Kõik aig om tsipakõsõ külm.

KALA

TÜÜ. Tüüseldsilidse umma jälle väsütäjä. Käänä näile määnegi käkk. Näütüses verikäkk. Vai kotlet.

RAHA. Protesteerit, et riik andnu rohkõmb palka. Tuu pahanõs seo pääle är ja jäät tuust vähäsestki ilma.

ARMASTUS. Pikä lavva taadõ ei saa, a vast õnnõstus hinnäst kuiki tsõõriku lavva viirde skeemitä.

ILM. Är Padaorgu minku, tuiskat sinnä kinni. Muial om rannailm.

Imäkene, nõsta tuu juhe maast üles!

Vinne aol es taheta jandimees-tele õigõt palka massa. Põhjus olf kah teedä: näide loo oli kõik elust maha kirutõt. Mul-õ miildü eriti tuu elektrikiide lugu: miis om jalarauduga posti otsan ja vahis ringi. Peräkõrd hõikas ütele vanamutlõ: «Imäkene, olõ hää ja nõsta tuu juhe maast üles!» Imäkene (riigikeeli mamaša) hõikas vasta: «Kumb, kas seosama vai tuu paar sammu edesi?» Miis posti otsast: «Taasama! Aituma, panõ maha tagasi.» Sis käänd

pää tõsõlõ poolõ ja ütles tsipa rassõmba tooniga: «Griša, sa ajuõldla lontrus, ma jo ammu kõnõlõ sullõ, et taa om null, a sa muudkui raot vasta, et faas ja faas.» Edesi tullf hulk rahvalikke sõnnu, millest pia egäüte iist võinu duellile kutsu.

Es tulõ säält ei duelli ega esiki kakõlust, Griša kõnde minemä.

Täämbäne saia om inämb-vähämb tuusama mis Vinne aigu, õnnõ imäkene om vahepäääl är koolu. Hädä põhjus om õks tuusama: juhe om vasta maad ja vuul pakõs är maa sisse.

Ah jah, nii ilusat talvõ mu insuldüst purõt aju küll ei mä-

letä. Värskelt sadanu koh-hev lumi tege nuuri kõivõga inämb-vähämb noidsammu trikke, mia tekki Vargamäe poisi, õnnõ arulda inemine om kõik kotussa imelikkõ traate täüs vedänü.

Latsõst pääst näi ma säänd-siid lumitsiid puuõssõ õnnõ kapitaliste jõulukaarte pääl. Nüüd sis olõmi mii kah nii kavvõdalõ jõudnu, et meil om kliimaministre ja postkaardi-ilm. Midä tuu ilm ütele tui-malõ eestläsele (nigu ma olõ) tähendäs, tuust saat aimu mu märkmiist, miä tettü 12. detsembril.

Kell 5 heräsi üles. Naksi kir-

jä pandma töid, mia tetä tulõ. Eelmine päiv jäi hapõn ajamalda, vuul lätõ är. Sis poodin kävvü, tuu jaos panni kokku nimekirä 16 punktist.

Edesi tullf ahju küttä, külm nakaš. Vahepäääl telse kohvikust suppi (kana-klimbi). Segäsi ahju ja keedi kats munna hummogusõõgis. Poolõ muna-süümise päält lätõ vuul är. Mul olf õkvalt selge, et puut ja baar vooululda ei tüütä. Hapõn tulõ kah viil ütõs üüpääväs edesi tougada.

Aga kohvik olf siski jõudnu mullõ supi är kiitä, pernaanõ esi tõi kodu kätte. Ütesõnaga: mul sai viil kõrd selges, mil-

le Hruštšov kommunismi es jõvva. Ülejäänü mehekese es prooviki.

Jah, a kuis jäas tuu imäkese ammõtõ ülevõtõmisega? Ravvast massiniid olf küll nätä tiiviri piten, a tulõmus om iinpuul kirjän ja mitte eriti kinä.

Asi nii, et täämbädse ao ellektri ahelavariide joru om, tahat vai mitte, tuustsamast jorust, mia liinialustõ puhastamine. Ja tuu ei olõ mu peremehes olõki ao joosul kül kunagi kõrran olõnu. Ja ei saa-ki olõma, seenikaua ku liini-alutsiide maiõ kuuluvus ei olõ selge. Praegust om selge õnnõ

tuu, et määnestki sõõgikraami

säälm kasvata ei saa. Ja tundus, et liine om Eestimaalõ tegünü nii pallo, et kiäki noid alussiid hooldada ei võta.

Mu viimäne kogõmus olf sää-ne, et Eesti Energiä vastutust hindä pääle es võta, ütelf, et näil om tuu tüü antu allettevõtjalõ. Kiä tuu nime takan om, nimä üteldä es mõista. Leping ollõv sõmitu ainult ülemusõga ja niipea, ku tüü tettü (kui taht halvastõ), lätõ tuu punt lakja. Jokk.

Vot nii, siist nakkaski pääle mulk, kohes vähjä hindä käkvä, ja tuud mulku kinni topi kiäki ei suta. Vai ei taha.

Viinaviskaminõ Viltulõvval

HILLEPI EINAR

Viltulõvva taloh om joba aastit käünü suur viinaviskamisõ võistlus. Üle-eelä alaš joba 2024. viskamisõ võistlus maru ilosa rahvakõndmisõga, millest ERR tekse pildi ja näüdäs kõigilõ. Nigu võidsõ rongikäügüst ja lippõ rivist nätä, oll' seokõrd jälki tulnu viskjit mitmõst talost, ka vällämaalt. Kõgõ kavvõmba viskaja olli seokõrd säitsme maa ja mere takast.

Nigu võistlusõ säädüs ütles, tulõ egä kõrd viina visada nii, et tsilkagi üle ei jääsi. Samah ei või puudust kah tulla. Kahos tull' üteh eeläts eh veeränd-finaalih rammupruuvminõ katski jättä katõ võistlõja mittesportligu tegevüse peräst.

Asi tuuh, et üts viinaviskaja visaš viina asõmõl hoo bis varvast, ei tiiäki, kohe. Parhilla otsitas varbaviskajat rehetarõ nuka takast. Tõõnõ visaš suurõ vihaga jälki viina nii kavvõlõ, et kiäki es saa inämp kätte. Tuu pääle visaš üts kohtunik ummakõrda käega, tõõnõ tõõsõlõ võistlõjalõ suurõ kinda – kutsõ miist katõvõistlusõlõ. Tuu kutsut

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

miis jälki hiitü tuust viskamisõst nii hirmsalõ är, et visaš suurõst pingest hoobiski vedro vällä.

Säändseh hirmsah segähüse kutsuti kipõlt kokko nõvvo-koda, et tiidä saia, kas minnä võistlusõga iks edesi vai võtta

paar sammu tagasi. Parhilla saa üteldä, et otsust olõ-i viil tulnu. Oodõtas, mis hummõn saa, kuna hummok om õdakust targõmp. Inämbüs viskajit viil umma luidsast nukka olõ-i visanu, mõni lätš savvusanna lõunat viskama, mõnõ hoit-

va hinnäst vormih villadsõ vai naša viskamisõga. Selge om tuu, et kiäki ei taha viil tunnista, et võistluisi pääle kulutõt aig om maaha visat aig. Kõik tiidvä, et aigu iks om. Vähämbält niikavva, ku hambit varna ei viska.

Jõuluvana Eestin käük

Tere, hää Uma Lehe lugõja. Kirota teile, kuis mul seo jõuluaig lätš.

Mõtli, et veenü õigõ Eestimaa latsilõ kinke ja kompvekke. Seokõrd mul abiliidsi es olõ. Lumõhelbekene tüütäs nüüt Saksamaal, ollõv sääil ütlen verevide latõrnidõ uulitsal. Vast sis müvvas sääil eelekttripirne ja laelampõ.

Pässäpiku naksiva jäl põllumiihis, kasvatasõ määndsitki hainu, mis ullis tegevä.

Topõ sis koti ai-pottõ ja sam-sunkõ täüs ja naksi Vinne-maa kaudu minemä. Piiri pääl olliva püssämehe vastan, nii tull' mul laivaga minnä.

Mere pääl tull' kõva torm ja põdrakõsõ ossõndi puol lai-va täüs. Mul andsõ jupp aigu kraami.

Nigu laiva päält maaha sai, nii jäl püssämehe platsin. Ütli-vä, et mu riil om kimmätüs ja

ülekaeminõ tegemädä. Ja põt-rul ollõv suvõkabja all ja mul määndsegi lõhna man.

Tahtsõva minnu õkva platõ pääle viiä, a tuu plaan jäi näil poolõlõ. Ütli näile, et sis ei tulõ ütski jõuluvana kunagi näide latsilõ ja latsõlatsilõ kinke tuuma.

Sai säält sadamast tulõma ja lätši müüdä poodist, kon ussõ pääl suur silt «Väikese taksi päävä!». Ma pelgä pinne joba latsõst saani, ku üts mu püksiperse lahki tõmmaš.

Tõsõ poodi pääl oll' silt «Suurõ mammuti päävä!». Es lää ma sinnä kah sisse, astus viil mõni jala pääle.

Järgmädse poodi man kraaksõva määndsegi tsirgu: «Suur saak ja suur saak!»

Edesi tull' puut, kon oll' must riidi. Es julgu sinnä kah minnä, äkki om puut mustlaisi täüs, petetäs viil viimäne raha vällä.

Sis tull' silt «Hullu päävä!». Mul om üts tutva jõuluvana, kiä, ku viina võtt, lätš kah pääst ullis.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Tulli är Võrolõ ja lätši Suu pääle Juudi puuti. Säält osti kompvekke ja sokulaati. Tsipa külmärohto võti kah. Lätši sis Võro turu pääle, sääil sai kott õkva triiki egäsugumast tarvilist kraami täüs.

Jagasi kingitüse latsilõ lak-ja, näil oll' väega hää miil. Ja ku vanajummal viil tervüst and, sis tulõ tulõvaasta vahtsõst.

JÕULUVANA ELMO

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: RÕÖMSA PÄKÄTS.

Avvohinna saa RAUDKIVI PIHLA MARI (10) Esnast.

Otsi' üles kõik puu- ja puhmanime'. Perräjäänüist tähtist saat teedä', kuis om võro keeli männikabi.

katai, kuus, kõiv, lepp, lõhmus, pai, petäi, pihl, ploomipuu, pähn, sarapuu, tamm, tsirel, tuum, uibu, vaher

T	U	U	M	I	Ä	T	E	P	I	P
S	K	T	S	I	R	E	L	U	A	U
U	V	U	V	I	Õ	K	I	N	T	U
M	M	A	U	E	D	B	H	Ä	A	P
H	M	J	H	S	U	Ä	Ä	K	K	A
Õ	A	U	K	E	P	L	E	P	P	R
L	T	I	A	P	R	P	I	H	L	A
U	U	P	I	M	O	O	L	P	K	S

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Päätätsä om illos mälehtüs

Armastusõ tiiraa omma mõnikõrd väega imeligu. Üten väikun liinan elli kunagi kuvvõ-aastanõ poiskõnõ, kes oll' pähä võtnu, et tä võtt naasõs hindä latsiaiaoppaja Tiina.

Mõni suur inemine püüdsõ poiskõsõ miilt kül muuta, esieränis timä imä, kiä arvas, et Tiina om iks poiskõsõ jaos veidikese vana. Poiskõnõ es painu, üteli, et võtt iks Tiina är.

A koskilt ilmu üts tõnõ meesterahvas, Tiinaga üteiäli-

ne. Tuu võtsõ hoobis esi Tiina är.

Poiskõsõ hengevaiv oll' nii suur, et tä es käü esiki umma vanna pruuti tähtsä päävä puhul õnnitlõman.

Parhilla om hulga aigu müüdä lannü ja poiskõsõst om saanu suur miis. Tä om kuvvõ latsõ esä ja hulga latsõlatsi om täl joba kah. Timä elo om jonksun. No kõnõlõs tä hoobis nii: «Ma kai jah, et Tiina om tsipa vana mu jaos. Lätš kuis lätš, päätätsä om tuu, et mul om täst illos mälehtüs.»

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Hää miis, kiä lupa

Ma kuuli raadiost, et vanaaastaõdagu andva inemise lubahuisi. Kiä lupa inämb sporti tetä, kiä veidemb süvvä. Mõnõ aša lubatas ülepeä maaha jättä, nigu suidsu kiskmine vai vana naanõ.

A ku parhilla om jo kümme päivä vahtsõt aastat olnu, sõs omma pallo lubahusõ unõhtõdu vai järgmädsehe aastahe edesi tougaðu. Kiä ummi lubahuisi kõva helüga vällä es hõika,

saava tetä näko, et nä olõki-i midägi lubanu. Kiä suurõ suuga kõnõl, kuis tä nakkas vahtsõs inemises, om nüüd hädäh. A massa-i näpoga näüdädä, vet mi kõik olõmi inemise.

Ku valitsus unõht minevaasta mõnõ lubahusõ är, sõs näpoga võit näüdädä, a sääil omma kah õnnõ inemise, mitte viil roboti. Õnnõs olõmi kõik hää inemise, kiä lurasõ inämb, ku tetä jõudva.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 9 €, 12 kuud – 18 €, e-arvõ püsümassuleping 1 € kuun.

Telli saa:
tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.